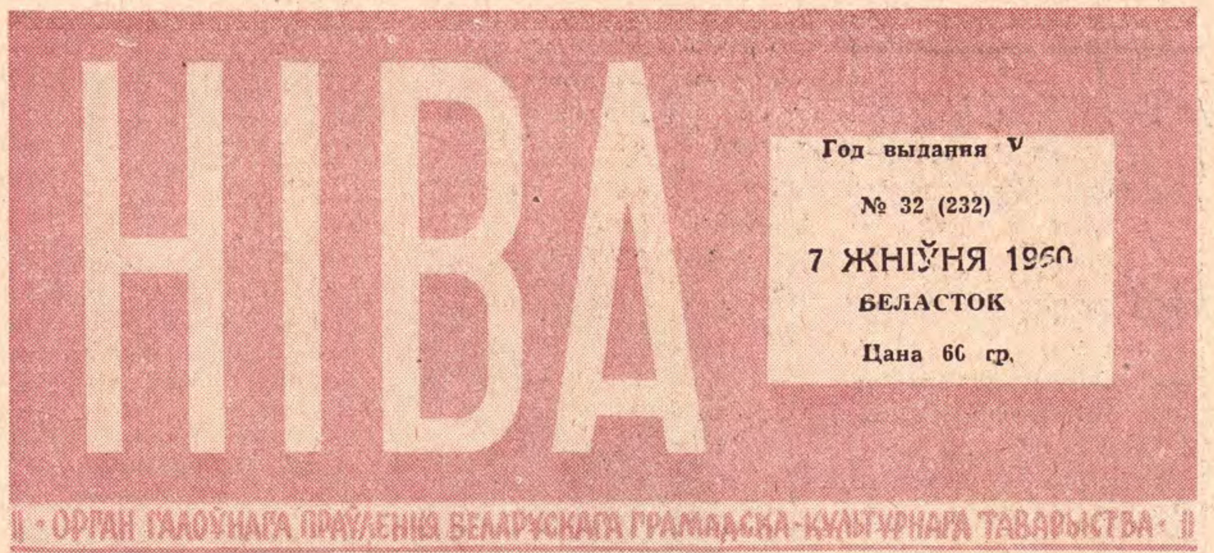

Жамчужына без аправы

Не выпадкова называюць Белавежу жамчужынай. Гэта адзіная свайго роду лясная шыр у Сярэдняй Еўропе, дзе ад некалькіх дзесяткаў год прырода падпарадкавала сваім правілам — фаўну і флору Белавежскага Нацыянальнага Парка.

Ад 1921 г., калі дакладна былі ўстаноўлены межы парка і закрыты доступ да яго, прырода амаль ідэальна аднавіла дзявочую пушчу. Выраслі і разрасліся дрэвы, значна павялічылася колькасць і разнастайнасць жывёлы.

Лес ператварыўся ў сапраўдны лабірынт пераблытаных і сплеценых галін. Немагчыма прабрацца па запаведніку. Складовай часткай Нацыянальнага парка з'яўляецца батанічны парк, інакш званы — Палацавым. Тут таксама амаль выключна гаспадарыць прырода. Але працуе навуковая група пад кіраўніцтвам праф. Антона Зелянко — кіраўніка кафедры зялёнай архітэктуры СГГВ у Варшаве. Генеральныя «касметычныя працэдуры» распачнуцца ўжо ў бягучым годзе. У праекце плана прадугледжваецца пракладка новых алеяў, папаўненне разнастайнасці новымі гатункамі дрэў. Будзе вырашана справа асвятлення парка. Электраправоды будуць праведзены пад зямлёю. Незагаспадараваная дагэтуль частка парка будзе паркам забавы і месцам для канцэртаў, эстрадных выступленняў. Тут будуць пабудаваны спартыўныя пляцоўкі, прыстань для лодак і г. д.

Абедзве часткі парка, раздзеленыя сёння ставамі, будуць злучаны з сабой мостам.

Усё гэта з'яўляецца толькі часткай удасканаленняў, якія так моцна патрэбны Белавежы.

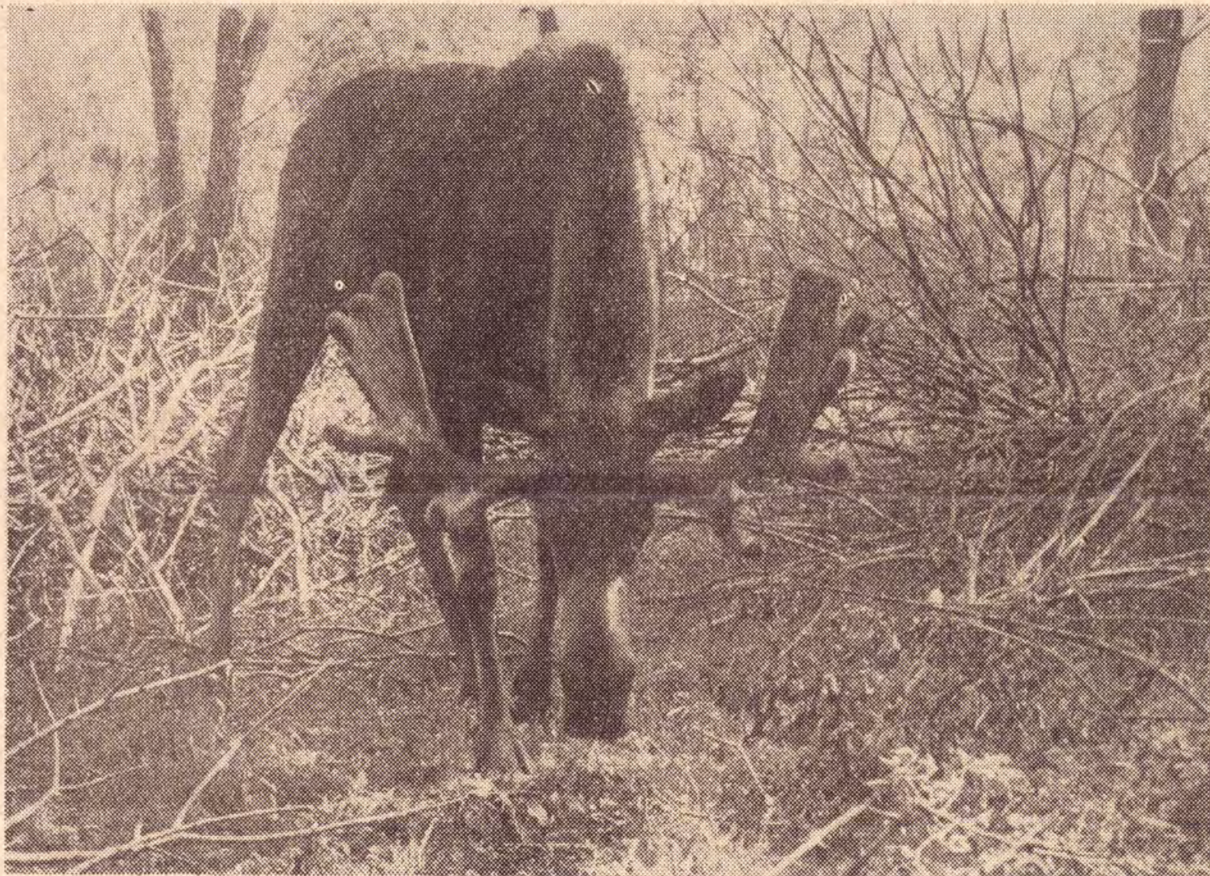

Фота — Аляксей Казберук.

гэты парк патрабуе для свайго працвітання клапатлівасці чалавека. Дэндралагічны (батанічны) парк пачаў сваё існаванне ў 1890 годзе. Заснавальнікам яго быў вядомы «чарадзей» дрэў — Валеры Кроненберг.

Парк гэты разам з двума ставамі з'яўляўся цудоўным краявідам вакол царскага палаца, пабудаванага царом Мікалаем II.

У гэтым самым часе была пабудавана вадаправодная сетка, якая па сённяшні дзень служыць усім мясцовым навуковым і доследным станцыям і ўстановам, якія знаходзяцца на тэрыторыі парка. Больш паўстагоддзя працуючыя вадаправоды ўжо «выбіваюцца» з сіл.

А тое, што ўсе маюць ваду, з'яўляецца заслугай людзей, якія абслугоўваюць вадаправод.

Справа вадаправоду — гэта толькі адна з цяжкасцей, перад якімі стаіць дырэкцыя парка. Ніхто не ведае, дзе праходзяць вадаправодныя трубы, няма ніякага плана вадаправоднай сеткі. Па гэтай прычыне можа прадоўжыцца апрацоўка плана комплекснага загаспадаравання Батанічнага Парка, над якім

Белавежа ўжо даўно стала вядомай не толькі ў краіне, але і за яе межамі. Амаль усе «вялічаствы» гэтага свету ўжо больш чым ад паўвека з'язджаліся сюды на паляванне. Цары, каралі, генералы, міністры, паслы і цэлая плеяда высокіх і найвышэйшых чыноў ехала да Белавежы, каб у гушчы цудоўнай пушчы высачыць дзікага звера, пакаштаваць смаку вялікага палявання. Палявалі, гулялі і пакідалі ў «Касыне» і «Пад Зубрам» грубыя грошы заграничныя госці і «свае». Сёння гэтыя слаўныя перад вайной рэстараны спаткаў розны лёс. Першы з'яўляецца «Турыстычнай гасподай» і робіць у часе насілення турыстычнага руху «цуды». Нягледзячы на цеснату памяшкання, малога абслугоўваючага персаналу і г. п. цяжкасцей, патрапіць у абедзенны час выдаць 1,5 тысяч абедаў.

Але найменш 2 тысячы турыстаў у летнюю нядзелю не можа скарыстаць гасцінных парогаў «гасподы». Проста — не змесцяцца.

Па другім рэстаране і яго «славе» засталіся толькі ўспаміны і непрыбраны груз. Разабралі, вывезлі. (Дарэчы, пасля вайны гэты будынак служыў на працягу пятнаццаці год мясцовай гміннай спулдзельні ў якасці складу штучнага ўгнаення). Ёсць яшчэ адно месца ў Белавежы, дзе можна паабедаць — «Гаспода Людова». Але гэтае памяшканне выкарыстоўваецца турыстамі толькі ў «крайнім выпадку». Бо паабедаць як паабедаць, але «развесці душу» спіртнымі напіткамі тут заўсёды можна. Пракармленне вялізнай масы турыстаў, якія наведваюць Белавежу, — гэта праблема вялікай вагі, якую самымі «добрымі намерамі» мясцовай ГС і ПСС з Гайнаўкі вырашыць не ўдасца. Тут патрэбны фінансавыя сродкі. Праўленне ПСС з Гайнаўкі разумее гэта і супольна з дырэкцыяй БПН прыступае ў гэтым годзе да капітальнага рамонту «турыстычнай гасподы». Каштаваць гэта будзе 350 тысяч злотых.

Але самай важнай інвестыцыяй бліжэйшых год у Белавежы будзе адбудова палаца. У апрацоўцы былі тры версіі. Дзве з іх гавораць аб узнаўленні палаца ў яго першародным выданні. Пры гэтым адна — з невялікімі адхіленнямі ад яго дагэтулешняй архітэктуры. Кошт адбудовы палаца складае суму 13,5 млн. зл. Аднак самай цікавай версіяй (якая будзе рэалізавацца), з'яўляецца праект пабудовы на дагэтулешніх фундаментах зусім новага будынку, які б адпавядаў патрабаванням су-

(Працяг на стар. 5)

Па-суседску мы жывём

БАНДАРЫ І РЫБАКІ

Вёскі Бандары і Рыбакі ляжаць у прыгожым закутку Беластоцкага павета, над ракой Нарвай. Яны невялічкія, драўляныя, пабудаваныя шнурочкам па баках адной простай вуліцы. Глеба тут не зусім ураджайная, пераважна пясочкі. Затое сенажаці пры рацэ добрыя і лес блізка. Людзі наогул жывуць тут нядрэнна. Прыгожа апранаюцца, не кепска ядуць, шмат чытаюць. У апошнія гады некаторыя нават уласнымі матацыкламі абзавяліся.

Гаспадарчыя ўмовы ў абодвух вёсках аднолькавыя. Зямлі замнога тут ніхто не мае. Найбольшыя гаспадаркі 10-11 гектараў агульнай плошчы (улічваючы сенажаці і лес). Здавалася б, і эканамічная палітыка, метады гаспадаравання павінны тут быць такія ж самыя. Але вось у гэтай справе вёскі паміж сабой далёка разыходзяцца. Гэта вельмі цікавая з'ява і таму варта бліжэй да яе прыгледзецца.

РЫБАЦКІ КУЛЬТ КАНЯ

У Рыбаках — 23 гаспадары. Яны гаспадараць на плошчы 97 гектараў зямлі. Паводле апошняга зямельнага перапісу, гаспадары Рыбакоў утрымоўваюць: 28 каней, 45 кароў, 95 свіней і 290 кур.

У падзагалоўку я, зусім не выпадкова, напісаў «рыбацкі культ каня». У Рыбаках конь з'яўляецца найбольш паважанай жывёлінай. Тут 3-хгектаравы гаспадар лічыць за гонар мець аднаго, а то і двое коней. Падумаць толькі, на 97 гектарах зямлі ўтрымоўваць аж 28 коней! Тут выпадае адзін конь амаль на тры з палавінай гектары зямлі. Калі ад гэтага адлічыць лес і сенажаці, дык адзін конь будзе амаль на 2 гектарах ворнай зямлі. Ці ж гэта не культ каня? У практыцы азначае гэта на працягу ўсяго года выцягваць жылы, каб выпрацаваць нейкі корм на зіму для непатрэбнай абжоры. Кожны гаспадар мабыць згодзіцца са мною, што на 3-хгектаравай гаспадарцы, не маючы нідзе пабочнага заробку, не лёгка ўтрымаць аднаго каня. А ў Рыбаках на такіх гаспадарках некаторыя ўтрымоўваюць па 2. Напрыклад, Мікалай Лаўрашук на 3-ох гектарах зямлі ўтрымоўвае двух рабочых коней. Такая ж сітуацыя і ў Уладзіміра Лаўрашука, Івана Баршчэўскага і шмат другіх. Пабочных заробкаў з канём няма тут ніякіх. Здавалася б, навошта іх трымаць. Яны ж з'ядаюць палову дабра, цяжка запрацаванага на невялічкай гаспадарцы. А прыбытку ад іх ніякага няма.

Але затое каб вы пабачы-

(Працяг на стар. 4)

ГП БГКТ на пацярпеўшых ад паводкі...

Апошнім часам нашу краіну наведала паводка, прыносячы жыхарам раёнаў, якія яна ахапіла, вялікія страты.

На чарговым сваім паседжанні Прэзідыум Галоўнага праўлення Беларускага грамадска - культурнага таварыства пастанавіў прыйсці з дапамогай пацярпеўшым ад паводкі. З гэтай мэтай з бюджэта ГП БГКТ выдзелена 5 тысяч злотых і пераслана іх органам, якія займаюцца арганізацыяй дапамогі ахвярам паводкі

...і на будову школ тысячагоддзя

На гэтым жа паседжанні, ацэньваючы важнасць грамадскай ініцыятывы ў пабудове школ Тысячагоддзя, Прэзідыум ГП БГКТ пастанавіў пераказаць Ваяводскаму грамадскаму камітэту пабудовы школ Тысячагоддзя ў Беластоку даход з канцэртаў Беларускага народнага калектыву песні і танца, якія адбыліся 3 ліпеня г. г. у Тэатры імя Аляксандра Вянгеркі ў Беластоку, і якія далі даход 3450 зл. Пастанова рэалізавана.

Каб так у нас

Ваяводскі Камітэт ПАРП у другой палавіне ліпеня наладзіў экскурсію земляробаў з Беласточчыны ў калгасы Гродзенскай вобласці. Між іншымі ў гэтай экскурсіі прыймаў удзел Анатоль Бэтлейка — старшыня сельгасспулдзельні ў Тымянцы (Сямяціцкі павет). Таму і звярнуліся мы да яго з просьбай, каб расказаў чытачам «Нівы» аб сваіх уражаннях.

— У якім калгасе былі Вы?

— Удзельнікі экскурсіі, прыехаўшы ў Гродна, раздзяліліся на двуасабовыя групы, якія потым раз'ехаліся па цэлай вобласці. Мне прыйшлося быць у калгасе «Слава працы» (Дзятлаўскі раён). Гэты калгас - гігант аб'ядноўвае 12 вёсак, апрацоўвае 6 тыс. гектараў зямельных угоддзяў, на аднаго члена ў сярэднім прыпадае каля 6 га. Зямля ненайлепшая, напрыклад, азімай пшаніцы ўвогуле не сеюць, бо не расце.

— Такую вялікую плошчу зямлі, мабыць, не лёгка апрацоўваць?

— За час сваёй пабыўкі ў калгасе «Слава працы» аглядаў я шматлікія ўчасткі поля. Усюды кідалася мне ў вочы высокая дбайнасць аб старннай апрацоўцы зямлі. Амаль усе працы тут механізаваны. На 6 тыс. га калгас трымае ўсяго 12 коней. Высока пастаўлена арганізацыя працы. Паасобныя вёскі, якія састаўляюць калгас, у залежнасці ад прыродных умоў, спецыялізуюцца ў адной галіне сельгасвытворчасці, а ўвогуле калгас накіроўвае

(Працяг на стар. 4)

Фотавітрына

МАСКВА. Нядаўна тут паўтары тысячы паляўнічых сабак грымалі экзамен на званне чэмпіёна Усерасійскай выстаўкі, якая адбылася пасля 33-гадовага перапынку. Спаборніцтвы працягваліся тры дні. На здымку: уручэнне ўзнагарод.

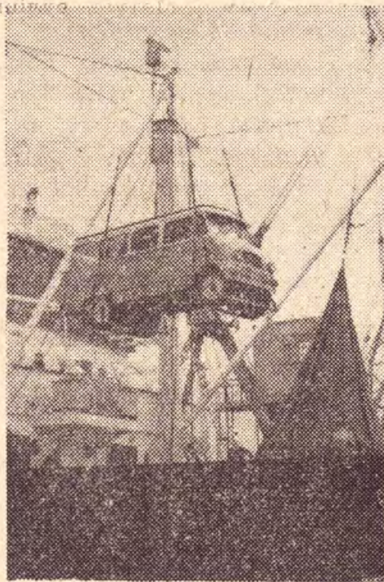

ШЧЭЦІН. Пагрузка на нарвежскі параход першай партыі мікрабусаў «Ныса». Гэтыя «Нысы» купіла Гана.

СОФІЯ. Цэнтр горада.

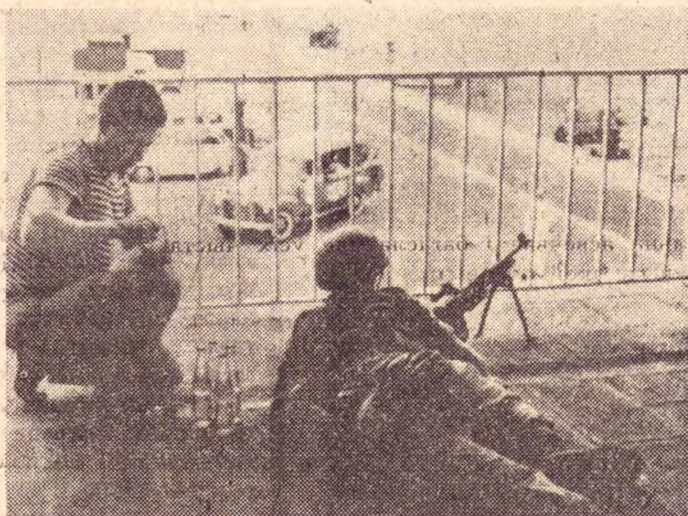

КОНГА. Акупіраванне бельгійскімі парашутыстамі аэрапорту ў Леапальдвіле, сталіцы маладой рэспублікі.

Перад прэзідэнцкімі выбарамі ў ЗША

У абедзвюх канкурэнтных амерыканскіх партыях адбыліся ўжо з'езды, на якіх вылучаны кандыдаты на прэзідэнта і віцэпрэзідэнта Злучаных Штатаў. Насамперш у Лос Анджэласе сустрэліся дэмакраты і аднадушна вылучылі на гэтыя становішчы Кэнэды і Ёнсона. Пасля, на з'ездзе ў Чыкага, рэспубліканцы таксама аднадушна вылучылі сваіх кандыдатаў: сучаснага віцэпрэзідэнта Ніксана і Лоджа.

Зараз вылучаныя кандыдаты пачнуць выбарчую кампанію, ход якой, ужо па традыцыі, нагадвае хутчэй цырк, чымсьці палітычную барацьбу. Кампанія працягнецца да месяца кастрычніка, г. зн. аж да выбараў. Нягледзячы на ўзаемнае абкідванне паклёпамі, палітычныя праграмы абедзвюх партый не маюць у сабе істотных адрозненняў. Мы зоймемся толькі адной іх часткай, якая датычыць замежнай палітыкі.

Праграма рэспубліканскай партыі адрозніваецца ад праграмы, высунутай па гэтаму пытанню дэмакратамі, толькі большай завостранасцю фармуліровак і большай колькасцю мілітарных элементаў. Умешванне ва ўсе справы сусветнай палітыкі — вось асноўная думка праграмы рэспубліканцаў, а ад такіх думак не адмяжоўваюцца і дэмакраты. Рэспубліканцы прапаведуюць ідэю стварэння рэгіянальных груп дзяржаў на маларазвітых тэрыторыях з мэтай іх «гаспадарчага і культурнага развіцця». Зразумела, аб тым, што гэткае мерапрыемства павінна было б прынесці матэрыяльныя выгады манаполіям, праграма прамоўчвае. Што датычыць далейшай дапамогі для іншых дзяржаў, дык абедзве партыі схільны праводзіць яе і надалей. Аднак дэмакраты ў сваіх прапановах падкрэсліваюць не ваенны характар гэтай дапамогі. «Будзем імкнуцца, каб перанесці асноўную ўвагу з ваеннай дапамогі на гаспадарчае развіццё», — гавораць яны. Гэты факт меў бы быць найбольш істотнай розніцай у палітыцы абедзвюх партый, таму што ўжо ў наступным пункце абедзве партыі забавязваюцца свята выконваць усе абавязацельствы, вынікаючыя з падпісаных з іншымі краінамі мілітарных дагавораў.

Рэспубліканцы моцна падкрэсліваюць неабходнасць утрымання існуючага парадку. У той час дэмакраты не адкідваюць магчымасці «па-новаму разглядзець сістэму пактаў і дагавораў». Кожнаму ясна, што фармуліроўка гэтага праекта надта туманная.

Ніводная з партый не выказваецца за прызнаннем Народнага Кітая, або за прыняццем гэтай краіны ў Арганізацыю Аб'яднаных Нацый. Аднак фармуліроўкі ў праграме дэмакратаў ствараюць уражанне больш прымірэнцкіх. Урэшце ў заканчэнні абедзве праграмы падкрэсліваюць неабходнасць супроцьстаўлення «Камуністычнай агрэсіі».

Апрача гэтага рэспубліканцы абяцаюць сваім выбаршчыкам, што будуць весці «цвёрдую палітыку ў адносінах да камуністаў». Паражэнні амерыканскай дыпламатыі і спробы вярнуць свет да перыяду халоднай вайны рэспубліканцы імкнуцца паказаць у вачах выбаршчыкаў як доказы сілы, а не слабасці сваёй партыі. Дэмакраты крытыкуюць рэспубліканцаў за названыя слабасці і ў выбарчай кампаніі знаходзяцца ў лепшым становішчы. Пацвярджаюць гэта вынікі анкет, якія шырока распісваюцца зараз у Злучаных Штатах. Паводле анкеты Галлупа, калі б, напрыклад, выбары адбыліся сёння, дык перамога была б за Кэнэды.

З уласнымі ацэнкамі шансаў абодвух кандыдатаў мы пачакаем да кастрычніка. Зараз падкрэсліваем яшчэ раз, што найбольшае адрозненне паміж абедзвюма партыямі заключаецца не ў праграмах, а эмблемах гэтых партый: у рэспубліканцаў заступнікам слон, у дэмакратаў — асёл. Эмблемы гэтых жывёл упрыгожвалі залы абрад абедзвюх партый.

УЛ. ЛАЗІНСКІ

З нашага атрада знік адзін вольнанаёмны. Гэта здарылася ў той дзень, калі я другі раз пасля паступлення ў атрад атрымаў звальненне з казармы.

У восем гадзін раніцы трыццаць асоб, якія атрымалі ў гэты дзень адпускную запіску, сабраліся перад казармай вучэбнага аддзела.

— Вядзіце сябе так, як загадана. Памятайце, што за варотамі атрада за вамі будуць паляваць іншаземныя шпіёны. Не балбачыце, нават калі з вамі загаворыць японскі салдат ці жандар, не ўздумайце куды - небудзь ісці з імі. Зразумелі? — гаварыў нам на дарогу малодшы ваенны чыноўнік Офудзі з вучэбнага аддзела.

Так як хадзіць у адзіночку не дазвалялася, нас разбілі на групы па пяць асоб і звязалі кругавой парукай. Вольнанаёмных вызначылі старшымі.

Калі мы ўжо падрыхтаваліся адпраўляцца, нечакана з'явіўся вольнанаёмны Омі і крыкнуў: «Увага!» І стаў прахаджвацца перад строем.

— Зараз я спраўджу, як вы ведаеце правілы захоўвання падчас звальнення, — нарэшце загаварыў ён. — Што вы будзеце рабіць, калі раптам

адстанеце ад сваёй пяцёркі? Чацвёрты нумар другой пяцёркі, адказвай!

Ім аказаўся Окінака.

— Я пайду на пункт сувязі з атрадам і папрашу накіраваць мяне сюды, — хвалюючыся, адказаў Окінака.

— На пункце сувязі не даюць паслуг заблудзіўшым дзецям. Хто адкажа па-іншаму?

— Я застануся на месцы і буду чакаць, пакуль мяне не знойдуць таварышы, — адказаў нехта з трэцяй чацвёркі.

— Вось колькі з табой клопатаў! Ну, хто яшчэ? Усе стаялі моўчкі.

— Вось і відаць, што вы яшчэ не засвоілі духу нашага атрада. Ды толькі падумаць аб тым, што гэтакае можа здарыцца, ужо абазначае зрабіць памылку. Як гэта ніхто з вас не здагадаўся адказаць, што ён ні завошта не адлучыцца ад таварышаў па пяцёрцы?

Такая «глыбокадумнасць» часта сустракалася тады сярод начальнікаў. Помню, як у першыя дні страявых заняткаў аднойчы інструктар падыйшоў да мяне і, шмат разоў заставіўшы паўтарыць прыём «на плячо», раптам моўчкі выцягнуў рукі, схапіў маю вінтоўку і пацягнуў да сябе. Я, вырашыўшы, што, хіба, павінен аддаць яму зброю, і выпусціў з рук. А ён раптам накінуўся на мяне:

— Хто ж ты такі, калі так лёгка аддаеш вінтоўку — душу салдата?

Адным словам, нам часта падстаўлялі лавушкі. У Харбіне мы накіраваліся да ракі.

Ля ракі Накана павесіў на дрэва ручнік і сказаў:

— Вы можаце гуляць у межах бачнасці гэтага знака.

Прыехаўшы разам з намі ўжо не малады адзінокі вольнанаёмны Кітадзіма жартоўна заявіў:

— Што ж, пане Накана, у такім выпадку я дазволю сабе пакінуць вас.

Усміхнуўшыся, ён з пераўвялічанай ветлівасцю ўзяў пад казырок.

— Цяпер ты, напэўна, будзеш заняты. Прывітанне жонцы! — засмяяўся Накана.

— Глядзі, з пустымі рукамі не вяртайся, — весела падтрымаў яго Сэкінэ.

Тыя, хто ведаў, што Кітадзіма кавалер, разумелі, аб чым ідзе мова, і ўсміхнуліся. Мне даводзілася сутыкацца з Кітадзіма ў сталовай для кавалераў, і я таксама пачаў здагадвацца, у чым справа.

— А ты чаго смяешся? Гэта не твайго дзіцячага розуму справа! — злаяў мяне Сэкінэ, хоць твар яго не быў строгім.

Да нас падыйшоў вулічны фатограф — кітаец, і мы абкружылі яго.

— Ну як, панове салдаты, сфатаграфіруемся? — загаварыў з намі фатограф на добрай японскай мове. Улешчаны тым, што нас назвалі «панамі салдатамі», мы ажывіліся. Мы ўжо пачалі пазіраваць, але тут Сэкінэ закрычаў:

— Эй, кінь, такіх здымкаў нельга рабіць!

Фатограф пайшоў, коса ўсміхаючыся. Каля трох гадзін дня мы вярнуліся да харбінскага вакзалу на пункт сувязі з атрадам. Але тут давялося доўга чакаць. Прабіла чатыры гадзіны, нас яшчэ не адправілі.

— Не вярнуўся Кітадзіма, — паведаміў нам Хаманака, даведаўшыся ў чым справа.

Праз гадзіну ўвесь пункт сувязі быў ахоплены трывогай.

(Працяг на стар. 4)

Літаратурная старонка

Трыбуна беларускага літаратурнага аб'яднання ў Беластоку № 26

АЛЕСЬ БАРСКІ

ГАРМОНІЯ

Месяц, як ветразь, паплыў,
Выгнуўшы белыя плечы,
Пахне на межах палын,
Сумуе над рэчкаю вечар.

Рукой павяла цішыня,
Зложыла на нівы далоні.
Ні дадаць і нічога адняць,
Дасканаласць у свеце сягоння.

Вырыс высокіх альшын
Зоры ў каронах калыша.
Сядай і паэму пішы,
Напэўна праўдзіва напішаш.

Ні дадаць і нічога адняць,
Прырода і ты ў гармоніі.
На рыфмы твае цішыня
Пяшчотна паложыць далоні.

АСАЛОДА

І верш свой напоўнены шчасцем
Бы шампанскае ў чары глыбокай
Хачу я да вуснаў прыкласці
Дзяўчыне маёй сінявокай

Хай п'е мае думкі і мары,
Як вып'е — паўстануць другія
Напэўна ў адплату падарыць
Мне вусны свае дарагія.

Гадзіннікі крышаць гадзіны,
Канаюць секунды, імгненні.
Я з песняй і любай дзяўчынай
І ноч за акном на каленах.

Прышоў я са звонкаю одай,
Як з чаркай, шампанскім налітай
Хачу я шукаць асалоды
На вуснах тваіх сакавітых

КВЕТКІ

Я кветкі дзяўчыне з расою прыношу,
У кропельках плываюць зорак праменні,
А сэрца п'янее настроем харошым,
Пяшчотнаю ласкай напоўнены жмені.

У рукі зноў возьме букецік яскравы,
У росах замочыць і вусны і косы,
Падзякуе шчыра мне й зоркам ласкава,
Я дзякаваць буду шчасліваму лёсу.

Прынёс я расхіленым вуснам падарак,
Цалую без зроку, без слоў і без гукаў.
Спляліся з табою надзеі і мары,
І кветкі, і росы, і вусны, і рукі.

Чацвер, чацвертая гадзіна раніцы. Што гэта сягоння жыдкі парупіліся, не спяць? Уся вуліца поўна старцамі доўгабародымі ў лапсардаках па калені і жыдовачкамі напаўапранутымі... А кожны мае сваю працу. Адзін з віламі, другі з мятлой ці венікам, трэці з рыдлёўкай, чацверты з граблямі... Мятуць вуліцы, завулкі, падворкі глыбоцкія, як бы вялікіх гасцей спаткаць маюцца. Хто ж яны, такія дарагія госцікі?!

Кірмаш у Глыбокім

*

Гадзіна шостая раніцы. Далёка за рагаткай Глыбокага нешта загручэла. Гэта ўз'ехаў першым на брук мужычок вясковы са сваёй жонкай. Яны едуць на кірмаш. Пры іх пара курак з нязнесенымі яшчэ яйкамі (такіх курэй жыдкі ахвотней купляюць), авечка, жмутак шарсціння, кашолка яек.

Вось хто сягоння ў Глыбокім лічыцца дарагімі госцікамі. Неўзабаве гэткімі госцікамі пакрываюцца ўсе дарогі і гасцінец, вядучыя да Глыбокага. Імі напоўніцца ўсё Глыбокае. Цэнны гэта горад Глыбокае, асабліва ў чацвер. Гляньце толькі поўднем на рынак — велізарны густы лес з аглабель, стаячых угару. Іржуць коні, бляюць авечкі, пішчаць свінні, пяюць пеўні... Дзе-не-дзе чуваць піск скрыпкі і бранчанне цымбалаў, а там гармонік і навокал моладзь і старыкі слухаюць, цешацца, кожнаму служыць на ўзвесяленне музыка. І сонца прыхільна асвечвае і багаслаўляе ўсіх чыста, не пытаючыся якой хто веры.

Кірмаш у Глыбокім — гэта нешта нявіданае. Нават чалавек цвярозы ад гоману траціць часам галаў, адно толькі ў ёй пытанне:

«Дзе гэта я?!»

Калі гэтым момантам аслаблення не трапіш пад каламажку якога засцянковага шляхціча, дык тваё асабістае ў гэтым шчасце. Значыцца, нарадзіўся, як той кажа, пад шчаслівай планетай. Як ужо прыйдзеш да сябе, асвоішся, прызвычаішся — прыгледзься да тых, хто гэткі гоман робіць.

Во, мужычок ужо падпіўшы, стары, ідзе па рынку, хіляецца ў бакі, трымае вышэй галавы бутэльку і прыглядаецца асалавеўшымі вачыма, ці поўна Хаім наліў яму ворвалю... Варочаецца і ругаецца, што крамнік толькі абмазаў бутэльку, а ў сярэдзіне ворвалю няма.

Во, нейкі рэзнік крычыць, каб далі яму дарогу. Конь ягоны пхаецца праз натоўп людзей... Вязе ён калёсы, поўныя скур, толькі што садраных на бойні з целятак і кароў, пакорных авечак, адважных быкоў. Скуры яшчэ дымяцца, некаторыя цягнуцца па бруку, азначаючы крывёй дарогу.

Во, чалавек васпаваты, у жоўтым брылі, прадае дыван і залатыя рэчы. Людзі, навокал абступіўшы яго, прыглядаюцца, баяцца купіць, пытаюцца, ці гэта ягоная ўласнасць, ці то «са стараны». Ён б'е сябе кулаком у грудзі і клянецца:

— Да душы ўсё гэта ўласнымі рукамі і мазалём здабытае.

Спаткаеце на рынку глыбоцкім і чыноўнікаў з худымі і кіслымі мінамі з кашолачкамі ў руках, з жонкамі і без жонак. Яны моўчкі купляюць сыры яйкі, масла.

Во... прадаюць з калёс жыта, бульбу, скуры, ваўкоў і лісіц, аўчынкі, кажухі, сена, салому, дзежкі, начоўкі, панарады, запражку з канём і калёсамі...

Вунь Аўсей, трымаючы ў руцэ малы бязмен, адважвае і, патаргаваўшы, купляе шарсціннє.

*

Ужо гадзіна 4 пасля поўдня. Кірмаш падыходзіць к канцу. Задаволены купцы, задаволены мяшчане, задаволены жыдкі, задаволены сяляне. Госцікі, маючы замест тавару поўныя кішэні грошай, заходзяць у піўярні, кавярні. Поўна іх у крамах з абуткам, адзежай. Некаторыя купляюць бутэлькамі гарэлку і... п'юць гаротныя, і валяцца, аслабеўшыя, на калёсы, ругаючыся, спяваючы і ўсякую бязглуздзіцу плетучы.

Жонкі тады бяруць лейцы ў свае рукі, сядаюць на калёсы і вязуць дамоў падпіўшых мужычкоў.

Пад вечар Глыбокае пусцее.

Жыдкі збіраюцца ў кучу і ўспамінаюць жыва жыццё дня. Дзе-не-дзе, на рынку, малыя жыдзяняткі збіраюць ля вазоў парассыпанае госцікамі сена, ды свінні, куры і козы, а часам і кароўкі жыдоўскія шукаюць па рынку ядоміны.

Чацвер — вялікае свята. Чацвер — слава і багацце Глыбокага.

АНТОСЬ З ЛЕПЛЯ

Маёй настаўніцы

Чалавек — гэта гучыць горда
Чалавека шанаваць трэба
(М. Горкі)

Калісь...
(Можа таму я толькі і жыву,
што ты заўважыла мяне на дне)
Ты палажыла мне
далонь на галаву
і моўчкі заглянула
ў сэрца.
Ў самае сэрца ты заглянула мне!
Можа і помніш ты
кудзелю валасоў,
брудны твар
і рук акачанелых сінь,
салому, што смялася з лапцёў,
калена,
што вылазіла з штаноў,
слёз - здраднікаў
на твары раўчукі,
А ў вачах роспач,
нянавісць і бунт?
Цяпло і боль цяклі з тваёй рукі.
У восем год
я ўжо не быў дзіцём,
і не пагладзілі мяне
ні людзі, ні жыццё.
Тады
ты ўбачыла
іскру дабра ва мне
Раздзьмухала яе
Вучыцца загадала
і жыць і працаваць для лепшых дзён
Пасля ўвяла мяне
Ў цудоўны кніжкі свет,
дзе столькі я знайшоў настаўнікаў, сяброў,
дзе навучыўся
сніць аб шчасці сон...
Ты не помніш —
столькі ўжо гадоў!
А ў мяне жыве, бурліць ў грудзях...
А раз
я ўбачыў слёзы і ў тваіх вачах.
І цябе зраніў хтось —
нечалавечы, злы.
Ты ж,
Глянуўшы мне ў твар
сказала цвёрда:
— Чалавек — усё ж гучыць горда
І трэба шанаваць яго.
Глыбока верыць у яго, кахаць
яму аддаць
сэрца свайго кожнае біццё!
А такой сілай палымнела тваё вока
што паверыў я табе
на ўсё жыццё

АЛЕСЬ СВІСЁК

Па-суседску мы жывём

(Працяг са стар. 1)

лі, колькі гонару ў рыбацкіх гаспадароў, калі яны пад вечар важна вядуць сваіх пястуноў - коней з агульнага выгана. Чалавек ледзь ногі валачэ ад стомы. На каня вярхом аднак не сядзе. Шкада ж на дарма яго мучыць.

Затое з малачком у Рыбаках вельмі бедна. Худыя кароўкі, якія цэлы дзень пасуцца на выпаленым сонцам, голым, як бубен, пасбішчы, не дадуць шмат малака. Траву, якая іх падкарміла б, выядаюць коні. Ды і гэтых худзенькіх кароўак не так ужо і многа. Усяго толькі 45 штук. Таму і на злеўню рыбацкія гаспадыні здаюць у сярэднім штодзённа ўсяго толькі 80 літраў малака. Заробак невялікі.

Зразумела, што коштам ліквідацыі непатрэбных коней можна было б павялічыць гадоўлю кароў. Здаваць больш малака да злеўні, лепш зарабляць. А ў Рыбаках ёсць на гэта магчымасці. Сенажаці ў іх першакласныя і блізка ад вёскі. На агульных пасбішчы таксама лепш расла б трава, калі б да яго падыйсці па-гаспадарску. Але што ж, калі гэтае пасбішча ад часу існавання зямлі не бачыла нават паўкілаграма мінеральных угнаенняў! Яно ж агульнае. Каму там у галаве дбаць пра яго.

Гаспадарчае развіццё ў Рыбаках абмяжоўвае яшчэ існуючая тут шахаўніца. На 97 гектарах існуе тут звыш 400 межаў і ў тры разы больш бараздаў. Яны забіраюць звыш 10 гектараў ворнай зямлі. Ну, але гэтая справа, так сказаць, незалежная ад саміх земляробаў. Найважнейшай справай тут пакуль — ліквідаваць культ каня. А гэтая справа залежыць ужо толькі ад саміх гаспадароў вёскі Рыбакі.

БАНДАРСКІ КУЛЬТ КАРОВЫ

У Бандарах таксама 23 гаспадары. Яны гаспадараць на плошчы 117 гектараў зямлі, у тым ворнай — 52 гектары. Як выказаў апошн. зямельны перапіс, Бандары ўтрымоўваюць толькі 17 коней, затое 74 каровы, 127 свіней і 311 кур. У Бандарах клас зямлі такі ж, як у Рыбаках. Сенажаці ў іх хаця і добрыя, але затое аддаленыя за 5 кіламетраў ад вёскі. У адным толькі лепшая сітуацыя — зямля тут скамасаваная. Бандары не шкадуюць мінеральных угнаенняў на пасбішчы і сенажаці. Калі толькі выжнуць жыта, падворваюць пожню і сеюць рэпу, або сарадэлю на жыце. А гэта ж корм для кароў першакласны. Бандарскія каровы выглядаюць добра і малака не шкадуюць. Штодзённа ў Бандарах здаюць на злеўню звыш 400 літраў малака. У Бандарах на 3 гектарах зямлі нікто не трымае каня, затое тырмаюць па 3—4 каровы.

У Асіпа Казберука звыш 10 гектараў зямлі. Ён трымае толькі аднаго каня, але затое 5 кароў. Ад адной каровы ў дзень можна лёгка аддаць да злеўні 8 літраў малака. На ўласныя патрэбы таксама застанецца. Калі ў сярэднім бандарскае малако мае ў сабе 3,3 прац. тлушчу, то літр яго каштуе 2.20 злотых. Карова ў год дае малака на працягу 10 месяцаў. Выходзіць, што ад адной каровы ў год можна на малацэ лёгка зарабіць 5 000 злотых. Карысная гэта жывёліна. Бандарскія гаспадары добра гэта разумеюць і штодзённа біруць за малако ў сярэднім звыш 800 злотых. І ў кожнага ў думцы — як знайсці рэзервы, каб яшчэ павялічыць гадоўлю кароў. А магчымасці такія ёсць. Яшчэ дагэтуль у Бандарах нікто не рабіў сіласаў. А гэта ж не абы - які корм, калі яго правільна зрабіць. У кожным разе ужо цяпер можна сказаць, што бандарскія гаспадары ўзялі правільны напрамак гаспадарчага развіцця. На 100 гектараў угоддзяў яны ўтрымоўваюць 74 каровы і 127 свіней. Гэта паважныя дасягненні, зважыўшы, што ў сельскагаспадарчым плане Беластоцкага ваяводства намечана ў 1965 годзе на 100 гектараў зямельных угоддзяў дасягнуць 44.6 штук быдла, у тым ліку 29,2 кароў і 65,7 свіней. Як бачым, Бандары гэтыя лікі ўжо даўно перагналі. Трэба яшчэ ўлічыць і тое, што дасягнулі яны гэтага на пясчанай зямельцы. Як бачым, культ каровы беспараўнальна больш карысны.

Ці аб гэтым не ведаюць жыхары Рыбакоў? Мабыць, ведаюць. Адлегласць паміж Бандарамі і Рыбакамі ўсяго 400 метраў. Жыхары гэтых вёсак штодзённа сустракаюцца і гутараць на гэтыя тэмы. Але вось пакончыць з культам пражоры — каня рыбакоўскія гаспадары ніяк не адважацца. Некаторыя гавораць, што гэта таму, што ў іх супольнае пасбішча. Адзін другога хоча на ім выкарыстаць, трымаючы больш коней. У практыцы ўсе яны самі сабе крыўдзяць.

В. Баршчэўскі

САРДЭЧНАЕ РАЗВІТАННЕ

У памяшканні Галоўнага Праўлення БГКТ 26 ліпеня б. г. настаўнікі, студэнты беларускай філалогіі Завочнай настаўніцкай студыі ў Беластоку сабраліся на развітальную вечарынку.

Канд. нав. А. Жураўскі дзякуе за кветкі.

У зале займаюць месцы за сталамі са скромна падрыхтаванымі пачастункамі старшыня ГП БГКТ Уладзімір Станкевіч, намеснік старшыні і галоўны рэдактар «Нівы» Георгі Валкавыцкі, дацэнт Міхась Лазарук і кандыдат філалагічных навук Аркадзь Жураўскі, намеснік дырэктара беластоцкай Настаўніцкай студыі Ян Радзюкевіч, выкладчыкі мгр мгр А. Баршчэўскі, Л. Базылюк, Мікола Гайдук і іншыя госці. Сёння ж развітанне з выкладчыкамі дац. М. Лазаруком і канд. ф. нав. А. Жураўскім. Яны прыехалі да нас з Мінска на пачатку 1958 г. на запрашэнне Міністэрства вышэйшай адукацыі і Кафедры беларускай філалогіі пры Варшаўскім універсітэце. Амаль на працягу двух навучальных гадоў выкладчыкі ахвярна працавалі з нашымі студэнтамі не толькі ў Варшаўскім універсітэце, але і на аддзяленні беларускай філалогіі ЗНС ў Беластоку.

Чытае свае вершы Алесь Барскі. Побач дацэнт М. Лазарук.

(Працяг на стар. 7)

Каб так у нас

(Працяг са стар. 2)

сваю гаспадарку на жывёлагадоўлю і ўпершую чаргу рагатай жывёлы і свіней. Калгас увогуле не мае сенажацяў, але трымае 1 700 кароў. Падставай корма для гэтага статку з'яўляецца кукуруза і іншыя зялёныя расліны. Як угнаенне шырока выкарыстоўваецца тут торф, а нават хатні попел, які збіраюць літаральна ўсе калгаснікі.

— А як выглядае штодзённае жыццё калгаснікаў?

— Я не быў звязаны ніякай праграмай, разглядаў усё паводле свайго жадання, заходзіў у хаты, дзе не спадзяваліся майго прыходу і магу сказаць, што калгаснікі жывуць добра. У іх пад дастаткам добрага харчавання і вопраткі, а шмат калгаснікаў маюць нават уласныя тэлевізары. (Тут я ўпершыню ўбачыў, што такое тэлебачанне).

— Як укладваецца заработкі калгаснікаў?

— 85 працэнтаў зарплаты, якая прыпадае на працадзень, калгаснікі атрымліваюць грашыма. Гэтая зарплата выплачваецца ім штомесяц. Астатнюю частку набіраюць калгаснікі прадуктамі, а калі хто не хоча, можа ўсё атрымаць грашыма.

— Што вы асабіста скарысталі, прымаючы ўдзел у гэтай экскурсіі?

— Скарыстаў я шмат. Калгас «Слава працы» мае падобную на якасці зямлю, як у нашай вёсцы, але, напрыклад, жыта «палескі колас» расце ў іх як чарот, а колас у яго — на 15 см. Нейкія формы арганізацыі працы спрабуем прымяняць у сябе. Мы засеялі кукурузу на нізкіх плошчах, а зараз я ведаю, што гэта не зусім добра. Зрэшты, што тут многа гаварыць, скажу коратка: буду старацца жыць і працаваць, як калгаснікі «Славы працы». Я веру, што і мы калісьці дойдзем да так высокага ўзроўню жыцця.

Гутарыў: В. Рудчык.

(Працяг са стар. 2)

Урэшце мы вярнуліся ў атрад без Кітадзіма. Ён знік, і больш яго ніхто не бачыў. Хаманака, які служыў у агульным аддзеле, потым расказаў нам, што паводле адных чутак, Кітадзіма захапіла іншаземная разведка, а па іншых — ён сам аказаўся шпіёнам.

*

Быў дзень адпачынку. Займаліся мыццём бялізны. Кожны быў абавязаны сам рабіць гэта для сябе. Але так як мы мыліся два разы ў дзень і кожны раз абавязкова праводзілі дызінфекцыю і адбельванне адзежы, то мыццё бялізны займала нам не шмат часу. Самай вялікай прыемнасцю ў вольны дзень для нас было добра выспацца. У гэты вольны дзень я рыхтаваўся як заўсёды а другой гадзіне легчы спаць. Але гэтым разам мне не ўдалося.

— Тут Акіяма - кун? — спытаў нехта, звяртаючыся да Марысіма.

Я ў гэты час быў ў пакоі і, пачуўшы з калідора гэтае пытанне, насцярожыўся. Хоць у голасе незнаёмага былі мяккія інтанацыі, я спалохаўся: ці не жандар? Праўда, я не чуў за сабою ніякай віны, але чамусьці ўнутры ў мяне ўсё пахаладзела. Стрымліваючы хваляванне, я выйшаў ў калідор і ўбачыў незнаёмага мне чалавека ў цывільным.

Па голасу і рухах гэты чалавек нагадваў маладога, год трыццаці, але па твару яму можна было даць усе сорак.

— Ты на якім баку жывеш у вёсцы О.? — спытаў ён, прыязна ўсміхнуўшыся, і ўкрадкам агледзеў мяне з ног да галавы.

Калі я адказаў яму, што жыву ля ракі, ён па-

ведаміў мне, што сам ён з суседняй вёскі, і яго поўны твар расплыўся ў шырокай бацькоўскай усмешцы. Я таксама мімаволі ўсміхнуўся і адчуў аблягчэнне: слава Богу, страхі мае аказаліся дарэмнымі.

Упершыню ад дня прыезду ў Манчжурыю ў мяне адбылася такая нечаканая сустрэча. На мяне адразу наліцелі мілыя сэрцу ўспаміны аб роднай хаце. Хоць гэты чалавек быў з суседняй вёскі, нашы хаты знаходзіліся як раз там, дзе вёскі межавалі з сабою, і мы, аказваецца, былі блізкімі суседзямі.

Мой зямляк крыху ведаў нашу сям'ю, але я яго зусім не помніў, магчыма таму, што быў шмат малодшы ад яго. Ён добра ведаў славутыя святыні ў аколіцах нашай вёскі, выдатна помніў бытаваўшыя ў нас казкі. Я слухаў яго, і ад гэтага на душы ў мяне рабілася спакойна і лёгка.

Калі мы гутарылі, побач нас прайшоў начальнік вучэбнага аддзела. Ён ветліва прывітаўся з маім субяседнікам. Я вырашыў, што госць, напэўна, вядомы чалавек, і блізкасць да яго напоўніла маё сэрца гонарам.

— Ці не пайсці нам прагуляцца? — сказаў мой зямляк.

І мы выйшлі на вуліцу, у невялікі садзік. Сеўшы на лавачку, мы прадоўжылі гутарку.

— Ты маладзец, што прыехаў сюды... Хоць ты і малады, але правільна паступіў... Ну як тут табе, цяжкавата даводзіцца? — пачаў зямляк.

— Ды не, нічога, усё добра, — мімаволі схлусіў я. У мяне нейк непрыкметна ўвайшло ў звычай даваць заўсёды такі стэрэатыповы адказ. Але да гэтага чалавека я адчуваў давер і таму дадаў:

— Праўда, часам бывае сумна, бо з дня ў дзень займаешся адным і тым жа — возішся з чумовымі бактэрыямі, якія мы тут гадуем.

— Перастань! — раптам рэзка абарваў ён мяне. І хоць ён не павысіў голасу, я адчуў сябе так, быццам мяне аблілі халоднай вадой.

— Ты павінен быць пільным! Разумееш... А калі б я быў ворожым шпіёнам?

Тут толькі я хапіўся, што дагэтуль не спытаў яго імені.

— Ну добра, цяпер будзеш больш асцярожным.

Мой субяседнік паведаміў, што ў Харбін цяпер з'ехаліся з розных краін тры ці чатыры тысячы шпіёнаў, якія намагаюцца пралезці ў таямніцы нашага атрада. Цяпер Японія перавышае ўсе краіны ў галіне падрыхтоўкі бактэрыялагічнай вайны, таму іх увага прыкавана менавіта да нашага атрада. Навокал Харбіна разгарнулася скрытая вайна, аб якой ведаюць толькі ў вузкім коле кіраўнікоў Квантунскай арміі і ваеннага міністэрства, але ні народ, ні салдаты не маюць аб ёй ніякага падстаўлення.

— «731» — гэты нумар куды больш вядомы за граніцай, чым у самой Японіі, — заўважыў мой госць.

З далейшай гутаркі я даведаўся, што майго госця звалі Акасі Есітака. Ён быў кадравым разведчыкам Квантунскай арміі, тройчы прабіраўся ў Чунцін, і Чан Кай - шы нават назначыў ўзнагароду за яго галаву — сто тысяч долараў.

Акасі займаўся вылаўліваннем варожых шпіёнаў, якія намагаліся разведаць сакрэты нашага атрада. Па яго словах, тых з іх, каго не ўдавалася выкарыстаць як шпіёнаў - двайнікоў, замест

Жамчужына без аправы

(Працяг са стар. 1)

часнай архітэктуры. Аўтарамі гэтага праекта з'яўляюцца знатныя варшаўскія архітэктары — п. п. Вежбіцкі, Макшынскі і Клышэўскі. Гэтыя архітэктары з'яўляюцца аўтарамі будынку ЦК ПАРП і ўзнагароджанага «Жыцем Варшавы» ў конкурсе найлепшага жыллёвага будынку ў 1959 г. у Варшаве. Гэты будынак, плошчай у 1.500 квадратных метраў, будзе мець 150 спальных месц, у гэтым некалькі першакласных апартаментаў. Будуць у ім таксама клубныя залы, кавярня і вялікі рэстаран.

Разам з будовай новай гасцініцы пачнуцца працы пры будове стаянкі аўтамашын.

І яшчэ адна рэч, аб якой варта ўспомніць. Вартаўнікі і лясная служба з «абслугі» зубра закончыць штодзённыя шматкіламетравыя вандраванні да зубрыных запаведнікаў, якія ляжаць здалёк ад людскіх паселішч. Яны паселяцца пры запаведніках, а каралі пушчы, якім давядзецца жыць у замкнутым запаведніку (часць зуброў знаходзіцца на свабодзе), будуць агароджаны мацнейшым, бетонным плотам. Драўляныя платы, якія цяпер існуюць, не толькі патрабуюць частага рамонту, але яны недастаткова «моцныя», каб маглі поўнасцю гарантаваць бяспеку наведвальнікам і вартаўнікам.

Утаемнічаныя даказваюць, што зубр ужо «распаўсюдзіўся», стаў «істотай» надзённай і «прыеўся». Дадаюць, што можна ўжо было б гаварыць, як аб нечым рэальным і патрэбным.

Факт, утрыманне вялікага зубрынага стада патрабуе паважных фінансавых сродкаў. Уладар пушчы, наогул патрабавальны, тым больш, калі жыве ў малой колькасці. І нічога дзіўнага, што кошт зуброў будзе ўзрастаць разам з узростам ліку гэтых звяроў, калі на дадатак будзе вясціся такая практыка, як у мінулыя гады, калі сена для зуброў прывозіцца аж з быдгошчскага ваяводства. Дзіўная гэта рэч — аднак праўдзівая.

«Спрэчкай на высокім узроўні» называлі дасціпныя недаразуменне, якое ўзнікла паміж уласнікамі лугоў, якія ляжаць па-суседску з запаведнікам, і Польскай акадэміяй навук. Гэткага роду спрэчкі не часта здараюцца.

У чым жа справа?

На радасць мясцовых сялян, іх багонныя лугі былі змеліяраваны. Але пасля заканчэння работ аказалася, што адвадняючыя равы, выкананыя паблізу запаведніка, могуць значна патрывожыць жыццё Парка. Воды з запаведніка, выведзеныя штучнымі равамі ў працягу некалькі год, выразным спосабам пасадзейнічаюць змене фаўны і флоры месца, распаложанага паблізу каналаў. Меліярацыя г. з. «атуліны» з'яўляецца непажаданай з чыста навуковага аспекту. Сяляне спрэчку прайгралі. Равы, якія каштавалі 70 тыс. зл., у імя навукі будуць засыпаны. Але ці справу можна лічыць закончанай?

Шмат ёсць спраў «незакончаных», якія жыццёва датычаць Белавежы, яе жыхароў і тысячаў турыстаў, наведваючых гэтую прыгожую аколіцу. Вось хоць бы першая з берагу! ДОКП у Варшаве хацела пабудаваць «вакзал» на станцыі Белавежа — Палац. Гэты твор архітэктуры, запланаваны ўпамянутай дырэкцыяй, меў мець 30 квадратных метраў. Будаўляны матэрыял? Дробязь — чыгунныя шпалы. Цэласць мела быць пакрытая папай.

Ад гэтай інвестыцыі, якая не толькі была б пачварнай, але зусім непрыдатнай з увагі на ўжытковую плошчу, бацькі Белавежы з цяжкасцю адхрысціліся, але калі на яе месца прыдзе новая, уласцівая?

Турысты цікавяцца не толькі пушчай, але і мясцовай архітэктурай, помнікамі. Менавіта з думкай аб «прыемным» выглядзе пасёлка грамадская рада нарадовая праз Прэзідыум ПРН у Гайнаўцы звярнулася з просьбай да Прэзідыума ВРН у Беластоку, каб дапамаглі вярнуць статую зубра, якая ў мінулым упрыгожвала Белавежу, а сёння з'яўляецца ўласнасцю «фонду працаўнічых учасаў» і знаходзіцца ў Спале. Статуя зубра прайшла дзіўную гісторыю. У 1915 г. была вывезена ў глыб Расіі. У 1926 г. савецкія ўлады перадалі статую як вартасную рэч Польшчы, а пастаўлена яна была каля тагачаснай рэзідэнцыі прэзідэнта ў Спале, дзе знаходзіцца па сённяшні дзень.

Прэзідыум ВРН, каб даць справе «ўласцівы напрамак», накіраваў яе да рады міністраў і... ўжо другі год справа набірае «ужэндовай моцы».

Ужо найвышэйшы час, каб шмат спраў, звязаных з выглядам Белавежы, яе эстэтыкай, культурна - сацыяльнымі пабудовамі і г. д. перасталі быць «гардзіевым вузлом». Трэба раз і назаўсёды здаць сабе справу з таго, што загранічныя госці, якія наведваюць Белавежу, — гэта пераважна людзі, якія маюць доступ да друку, радыё, тэлебачання. Часта (і то вельмі) вывозяць з Белавежы «фальшывае» ўяўленне аб рэчаіснасці польскага мястэчка. (Дарэчы, Белавежа дагэтуль не мае гарадскіх праў).

Трэба адхіліць заслонку публічнай таямніцы і сказаць, што Белавежа ў сэнсе культурнага развіцця, сацыяльна - бытавых пабудоў і г. д. з'яўляецца занядбанай мясцовасцю.

А мы ж Белавежай ганарымся як навуковым цэнтрам. Гэта менавіта тут вучоныя адчуваюць сябе ў сваёй стыхіі. Гэта ж сюды з году ў год прыязджаюць дзесяткі тысяч турыстаў і вялікая колькасць вучоных, каб захапляцца чарамі пушчы і даследваць яе таямніцы.

За некалькі тысяч злотых, якія ГРН прызначае на развіццё г. зв. турыстыкі, напэўна не ўдасца падняць Белавежу да ролі турыстычнага і навуковага цэнтра ў поўным значэнні гэтых слоў.

Белавежа не павінна быць далей жамчужынай без аправы.

МІКАЛАЙ КАЗАК
Старшыня Камісіі асветы і культуры ПРН у Гайнаўцы

Фота — Мікола Валкавыцкі.

расстрэлу накіроўвалі ў атрад для правядзення на іх доследаў.

Я даведаўся, што людзі, якіх прывозілі да нас кожную суботу ў турму, — гэта варожыя шпіёны, што ўжо каля двух тысяч з іх загінула ў выніку доследаў на іх і што цяпер ва ўнутранай турме сядзіць каля пяцісот чалавек.

«Доследы на людзях!» — вырваліся ў мяне. Я глядзеў на Акасі, задыхаючыся ад хвалявання, быццам мяне моцна схапілі за карк. Акасі, відавочна, думаў, што ўсё гэта ўжо мне вядома. Цяпер я зразумеў, у чым заключаецца строга ахоўваны сакрэт «Атрада 731», выкрыцця якога так баяліся!

«А калі б я быў варожым шпіёнам?» — гэтыя словы Акасі мне цяпер хацелася паўтарыць яму.

— Калі цяпер давядзецца сустрэцца зноў, не ведаю... Калі мяне зловяць, я буду забіты таксама, як гэтыя людзі... — Акасі кісла ўсміхнуўся. — Што зробіш: мы іх, а яны нас!

Пасля гэтай гутаркі я не бачыў яго больш месяца. Мае начальнікі, даведаўшыся, што я сустракаўся з Акасі, пачалі адносіцца да мяне куды лягчэй.

— Значыць, ты знаёмы з панам Акасі? — пыталі яны.

— Так, зразумела, ён жа з суседняй вёскі, — адказваў я, спецыяльна націскаючы на словы «суседняя вёска», каб падкрэсліць нашу блізкасць.

— Вось як?... Гэта вельмі вялікі чалавек. Ён узначальвае ўсю службу разведкі нашага атрада, — лісліва гаварылі некаторыя, разлічваючы, відавочна на тое, што я калі-небудзь перадам іх словы Акасі.

37

Пасля гутаркі з Акасі я пачаў чытаць тоўстыя кнігі па бактэрыялогіі. Я хацеў пераканацца, што доследы над людзьмі сапраўды практыкуюцца.

Аднак ні ў адной з гэтых кніг аб такіх доследах, зразумела, не гаварылася. Правядзенне эксперыментаў на людзях, асабліва заражэнне такімі хваробамі, як чума і халера, лічыцца злачынствам. Таму наіўна было чакаць, што аб іх будуць пісаць адкрыта. Але калі я пачаў шукаць доказаў, што такія эксперыменты праводзяцца, у вочы мне кінулася тое, на што раней я нейк не звяртаў ўвагі.

Каля кніжнай паліцы ў лабараторыі я прыкмеціў шафу з кнігамі, на якой было напісана: «Выносіць забараняецца».

Параіўшыся з Хасака і Саса, я звярнуўся да тэхніка - лабаранта Сагава: — Ці нельга нам паглядзець, некаторыя дадатковыя матэрыялы?

— Матэрыялы? Якія матэрыялы? — здзівіўся ён.

— Некаторыя рэчы па адных лекцыях цяжка зразумець, і мы хацелі б паглядзець здымкі хворых, калі яны ёсць... Нам хочацца лепш ведаць сімптомы хвароб.

— Вось як? Ну што ж, малайцы! Вы ўжо дастаткова тут працуеце. Можаце глядзець, колькі хочаце, — здзіўляюча проста сказаў Сагава і галавой паказаў на шафу з вывескай.

З гэтага дня ў нас з'явіліся новыя заняткі. Шматлікія матэрыялы былі свежымі здымкамі, якія рабілі ў працэсе доследаў над людзьмі.

Аднойчы мы наткнуліся на апісанне доследаў, праведзеных на палігоне ў Анада. Бомбы начынялі ўзбудзіцелямі газавай гангрэны і стаўбняка і

38

скідвалі з самалёта. Доследы мелі мэту ўстанавіць ступень заражэння ў залежнасці ад радыуса разлёта заражаных асколкаў бомбы. Для гэтага праз кожныя дзесяць - дваццаць метраў ад месца, дзе павінна была ўпасці і ўзарвацца бомба, укапвалі ў зямлю слупы і прывязвалі да іх «калоды» (так чамусьці называлі зняволеных). На гэтых «калодах» і спраўджалі эфектыўнасць дзеяння такіх бомб.

Сагава вытлумачыў нам, што «калоды» з павязкамі на вачах прывязвалі да слупоў або ў адных трусах, або адзетымі, пакідаючы адкрытымі толькі ягадзіцы ці толькі твар і рукі. Пры гэтым стараліся адзяваць паддоследных у адзежу, якую звычайна носіць большасць насельніцтва.

Што павінны былі перажываць здаровыя людзі, прывязаныя да слупоў, чуючы гук набліжаючыхся самалётаў, а затым узрывы бомб у непасрэднай блізкасці ад сябе! У іх целы ўрэзваліся асколкі бомб, вострыя каменьчыкі і пясчынкі, заражаныя смяртэльнымі бактэрыямі. Няшчасныя захворвалі, затым над імі праводзілі доследы па лячэнню страшных хвароб, хоць ніякай надзеі на выратаванне не было. Нават калі выпадкова хто і выздараўліваў, яго ўсё роўна не пакідалі ў жывых.

Аднак доследы са звыклымі бомбамі, відавочна, не давалі значнага эфекта, так як з-за высокай тэмпературы і ціску, узнікаючых пры узрыве, большая частка бактэрый гінула.

— Аднак усё гэта, можна сказаць, за намі. Ужо амаль адкрыты канцэнтраты анаэробных бактэрый... Ну цяпер вам усё зразумела! — сказаў аднойчы Сагава.

(Працяг будзе)

39

НОВЫ ВАРЫЯНТ БЛІЦКРЫГА

У апошні час шмат знатных супрацоўнікаў бундэсверы перайшло ў Германскую Дэмакратычную Рэспубліку. Дарэчы, у першым паўгоддзі 1960 г. у ГДР перайшло 26.136 жыхароў Заходняй Германії і Заходняга Берліна. Па афіцыйным дадзеным боннскага міністэрства абароны, 161 ваеннаслужачых пакінулі рады бундэсверу і перайшлі ў ГДР.

Маёр Бруно Вінцер служыў яшчэ ў рэйхсверы, затым у гітлераўскім вермахце і ў бундэсверы Адэнауэра. У апошнія тры гады маёр Вінцер служыў афіцэрам прэсы ваенна - паветраной групы «Поўдзень» і меў доступ да важных таямніц, якія раскрывалі агрэсіўныя планы Адэнаўэра, Штрауса, Хойзінгера. Не жадаючы быць саўдзельнікам гэтых планаў, ён перайшоў у ГДР і расказаў аб гэтых злачынных намерах на прэсканферэнцыі ў Берліне. Ён, між іншым, сказаў: «Я зразумеў, што насуперак хлуслівым заяўленням міністэрства абароны ФРГ рыхтуе агрэсіўную вайну, і як нямецкі афіцэр не магу несці адказнасці за падрыхтоўку маладых салдат да братагубнай вайны. Я не хачу ўдзельнічаць у другім выданні бліцкрыга. Ад добрых сяброў у міністэрстве абароны я даведаўся аб частцы плана агрэсіўнай вайны, распрацаванага НАТА.

У аснове плана ляжаць наступныя меркаванні:

1. Польшча, Венгрыя, Чэхаславакія і ГДР гістарычна і культурна бліжэй да Захаду (?) і павінны быць вызвалены з Захадам; Варшаўскі пакт з'яўляецца толькі часовым вырашэннем.

2. Гэтыя чатыры дзяржавы павінны быць аддзелены адна ад другой, супрацьпастаўлены адна адной і кожная з іх асобна супрацьпастаўлена СССР для таго, каб значна аслабіць абаронную сілу ўсходняга блока.

3. Гэтае вырашэнне можна ажыццявіць толькі ваенным шляхам. Трэба стварыць умовы, у якіх умяшацельства было б апраўдана. У выніку паўстання трэба па магчымасці стварыць урады, якія затым выкажуць жаданне, каб для іх падтрымкі ўмяшаліся войскі НАТА.

Усе дзеянні павінны праходзіць маланкава, каб паставіць Савецкі Саюз і ўвесь свет перад адбыўшымся фактам.

Гэты план мае падабенства да планаў, якія з мінулым з'явіліся ракавымі для нашай радзімы.

Гітлер стала падкрэсліваў сваё «міралюб'е» і надзею нават «партыйны з'езд міру», калі яго планы нападзення на другія краіны былі ўжо распрацаваны ваеннымі спецыялістамі.

Штраус стала гаворыць аб абароне і намагаецца даказаць сваё «міралюб'е» ссылкамі на «стратэгію шчыта і меча» НАТА. У сапраўднасці ж армія стала чыста агрэсіўнай фармацыяй. Насуперак «стратэгіі шчыта і меча» ажыццяўляецца ўзбраенне бундэсверу атамнай зброяй. Эмігранты і іншыя элементы рыхтуюцца да дзейнічання ў краінах усходняга блоку.

Гітлер напаў на Польшчу, нягледзячы на тое, што ведаў аб яе дагаворы аб узаемнай дапамозе з Англіяй і Францыяй. Ён проста не верыў у наследаваўшае затым на самай справе аб'яўленне вайны з боку Англіі і Францыі.

Штраус хоча напасць на ГДР, нягледзячы на тое, што Варшаўскі пакт яму вядомы. Ён не хоча верыць, што гэты дагавор аб узаемадапамозе аўтаматычна ўступіць у дзеянне, калі салдаты Штрауса пяройдуць граніцы ГДР. 21 чэрвеня 1941 года я, будучы тады камандзірам роты, знаходзіўся ва Ўсходняй Прусіі. Мы, кадравыя нямецкія афіцэры, ведалі аб пакце аб ненападзенні з Савецкім Саюзам, і калі б вечарам 21 чэрвеня нам хто-небудзь сказаў, што праз шэсць гадзін мы ўзарвёмся на тэрыторыю Савецкага Саюза, мы аб'явілі б яго шаленым. Але тым не менш у германскага генеральнага штаба меўся план маланкавага пахода супраць Расіі, вынікі якога вядомы кожнаму. Гэтае напамінанне павінна прымусіць задумацца афіцэраў бундэсверу».

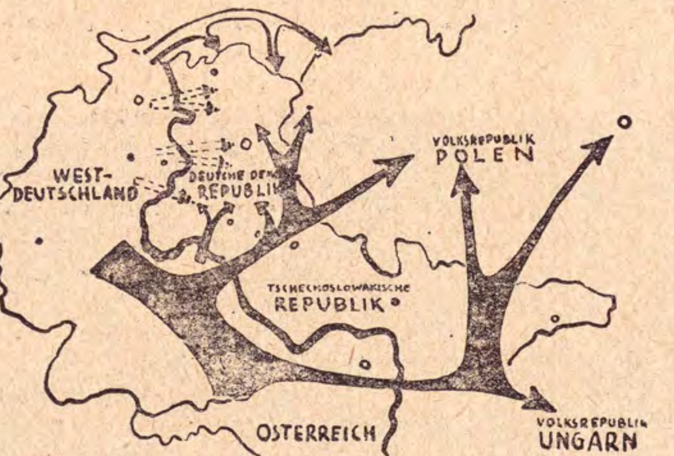

На здымку: план бліцкрыга, які прадэманстраваў маёр Вінцер на прэсканферэнцыі

цікавасці

Перасяленне мурашак

Летам мінулага года лес у акрузе Кемпен (ГДР) папоўніўся некалькімі мільёнамі новых «жыхароў». Сюды з Юліха перасялілі 20 бочак рыжых лясных мурашак.

Справа ў тым, што некалькі год назад у акрузе Кемпен быў нізавы лясны пажар, які загубіў мурашнікі, а рыжыя мурашкі вельмі неабходны для леса: яны разрыхляюць глебу, знішчаюць вусеняў і караедаў, перапрацоўваюць арганічныя рэшткі. Вось таму служба аховы лясоў і вырашыла перасяліць сюды добраахвотных санітараў. Мурашкі поўнасцю акліматызаваліся на новым месцы, адчуваючы сябе выдатна.

Боты для сланоў

Лонданскі спецыяліст па артапедычнаму абутку Хантэр стаў у апошні час частым госцем гарадскога заапарка. Ён гадзінамі назірае за паходкай сланоў, вывучае форму іх ног, і, нарэшце, папрасіў служыцеляў зняць дакладную мерку слановай ступні. Артапеда прывяла ў заапарк не цікаўнасць... Хантэр атрымаў заказ на 12 пар парадных абутку для «прыдворных» сланоў аднаго з індыйскіх магараджаў.

Карысна ведаць

Пажадана, нават абавязкова, падаваць к сталу хоць бы адзін раз у дзень сырую гародніну: моркву, цыбулю, вельмі дробна і тонка нарэзаную свежую белакачанную капусту, а вясной, летам і восенню салат, радыску і розную зеляніну.

*

Тонка раскачанае цеста цяжка перакласці на ліст. Гэта лёгка зрабіць, калі цеста пасыпаць злёгку мукой, накруціць на качалку, перанесці на ліст і раскачаць.

*

Пах ад селядцоў можна выдаліць шляхам працірання нажоў і відэльцаў ваткай, змочанай у алеі, а пах ад цыбулі з металічных сталовых прыбораў знікае, калі працерці іх сухой сталовай соллю.

*

Пячонка будзе вельмі смачнай, калі раней, чым смажыць, патрымаць яе 2 — 3 гадзіны ў малацэ.

Штучны метэорны дождж

У ноч на 14 красавіка 1958 года жыхары вострава Барбадос у раёне Караібскага мора бачылі, як па небе хутка пранеслася камета з агністым хвастом, які працягнуўся больш чым на 100 кіламетраў. Ад галоўнага цела каметы бесперапынна аддзяляліся вогненныя шары, якія ў сваю чаргу ўтваралі хвасты. Дзякуючы гэтаму ў небе можна было ўбачыць адразу дзесяткі ляцячых камет. Праўда, раптоўна ўзнікаючыя каметы былі недаўгавечнымі. Яны ўвесь час распадаліся на часткі і падалі на Зямлю вогненным дажджом.

Гэтае феерычнае відовішча віцаць было прыкладна дзве мінуты. А затым настаў фінал: «галоўная» камета выбухнула, і ўніз пасыпаўся цэлы лівень палымнеючых асколкаў. Частка з іх, аднак, некаторы час яшчэ ляцела ў ранейшым напрамку і была заўважана камандамі нямецкага судна «К. Г. Лозе» і англійскага парахода «Рыб Антэль» паблізу берагоў Брытанскай Гвіяны.

Зацікавіўшыся гэтай незвычайнай з'явай, вучоныя ўстанавілі, што незвычайная «камета» была... другім савецкім штучным спадарожнікам Зямлі, які, як гэта і прадказвалася на падставе дакладных разлікаў, увайшоў 14 красавіка 1958 года ў шчыльныя пласты атмасферы і ў выніку гэтага згарэў.

Амерыканскі вучоны доктар Джэхія рашыў больш падрабязна апісаць карціну пагібелі спадарожніка і адправіўся на Барбадос. Намаганні яго ўвянчаліся поспехам, хоць, вядома, справа гэтая была нялёгкай. Яму прышлося нямала ездзіць, апытаць сотні людзей. Цярпліва аддзяляючы праўду ад выдумкі, ён устанавіў, нарэшце, усю паслядоўнасць падзей.

Праведзенае ім «расследаванне» паказала, што паверхня спадарожніка ў апошнія мінуты яго існавання раскалялася ўсё хутчэй і хутчэй. «Шары», што аддзяляліся, — а ад іх цягнуліся «хвасты», як ад сапраўдных камет, — складаліся з кропель расплаўленага металу, якія затым расшчапляліся на меншыя кроплі. Плаўленне спадарожніка пачалося прыкладна за 10 мінут да яго пагібелі. Большасць асколкаў і кропель металу, якія адарваліся ад паверхні спадарожніка, згарэла ў паветры. Але бясспрэчна, што частка асколкаў, якія ўтварыліся ў час выбуху — ён адбыўся на вышыні 58 кіламетраў, — упала ў мора.

Другі савецкі штучны спадарожнік адыграў, як вядома, вялікую ролю ў асваенні космасу. Імена на ім упершыню ў касмічную прастору была адпраўлена славутая Лайка. Але, як высветлілася, і пагібель гэтага спадарожніка аказалася карыснай для навукі: упершыню ўдалося назіраць утварэнне штучнага метэорнага дажджу. А пакольні дакладна вядомы склад, маса і скорасць цела, што паразгэла гэты дождж, удакладніліся нашы ўяўленні аб натуральных метэарытах.

Кулінарыя

Суп са свежых грыбоў

600 г. свежых грыбоў, 1 цыбуліна, 2/3 шклянкі смятаны, 10 гарошын перцу, 1 лаўровы ліст, 10 бульбін, 1/2 лыжкі масла, зеляніна пятрушкі або кропу, 3 літры вады, соль.

Свежыя грыбы перабраць, добра прамыць некалькі разоў, буйныя нарэзаць, заліць халоднай вадой і варыць. Калі грыбы крыху павараца, дабавіць падсмажаную на масле цыбулю, перац, лаўровы ліст, нарэзаную бульбу і варыць, пакуль бульба не стане мяккай.

У суп са свежых грыбоў з бульбай пры жаданні можна дадаць крыху макаронаў або мучных клёцак.

Пры падачы на стол дабавіць нарэзаную зеляніну пятрушкі і заправіць смятанай.

ШНІЦЭЛЬ БУЛЬБЯНЫ

6 бульбін, 1 скібачка хлеба, 3 ст. лыжкі малака, 2 яйкі, 2 ст. лыжкі мукі, 1/2 шклянкі сухароў, 2 ст. лыжкі сыру (нацёртага), 1 ст. лыжка тлушчу, зеляніна пятрушкі, соль, 1 ст. лыжка сметанковага масла.

Адвараную бульбу патаўчы і перамяшаць з падсмажанымі на масле хлебнымі крошкамі. Дабавіць яйка, соль, муку, зеляніну пятрушкі. Дошку пасыпаць мукой, раскачаць на ёй масу ў пласт таўшчынёй 1 см. выразаць авальныя праснакі, змачыць у яйку, узбітым з малаком, абсыпаць сухарамі і смажыць у тлушчы.

Мода

1. Шарсцяная сукенка. Аздоблена шырокай прастрочанай бейкай больш цёмнага колеру.

2. Сукенка з матэрыялу ў клетку. Вялікі каўнер. Такая сукенка будзе да спадобы маладой жанчыне.

3. Прыгожая сукенка з тафты або шчытнага шоўку. Шырокі падкрайны пояс зашпільваецца на гузік.

Ці будзе рэгіянальны музей у Беластоку

Вельмі каштоўную справу арганізаваў Аддзел Культуры ў Беластоку, які сумесна з Галоўным Праўленнем Беларускага Таварыства робіць этнаграфічныя даследванні паветаў Беласточчыны. Такое даследванне адбылося ў мінулым годзе на Сакольшчыне, а ў гэтым годзе Гайнаўскага і Бельскага паветаў. Гэтыя даследванні дадуць многа для пазнання традыцый мінулага нашага народу, для пазнання народнага мастацтва і рамёслаў. Пры гэтых даследваннях закупляюцца цікавыя экспанаты, маючыя гістарычную вартасць, для музеяў і яны будуць даступны для шырокай масы насельніцтва. Таруньскі этнаграфічны музей закупіў 600 экспанатаў з Беласточчыны, з таго 255 экспанатаў з Сакольшчыны і ўжо не мала экспанатаў закуплена ў Гайнаўскім павеце, як народныя ўборы, плуг драўляны, саха, сошка, ярмо, розныя тканіны, кадоўбы і розныя прылады. Такія закупы робяцца прадстаўнікамі музеяў Варшавы, Лодзі і іншых.

Толькі невядома, як стаіць справа нашага рэгіянальнага музея ў Беластоку, каб часам нам не прышлося ездзіць аглядаць помнікі нашай мінуўшчыны да Таруня, Варшавы ці іншых гарадоў Польшчы. Мне здаецца, што нашаму грамадству трэба зрабіць усе намаганні, каб не было недахопу ў этнаграфічных экспанатах у нашым музеі Каб наша моладзь магла аглядаць і вывучаць гісторыю бацькаўшчыны на месцы. Аддзел Культуры павінен вынайсці сродкі на гэтую патрэбу. Апрача таго, дзеля гэтай паважнай справы павінны прыйсці з падтрымкай прадпрыемствы, гандлёвыя ўстановы, маладзёжныя і культурныя арганізацыі. Трэба, каб гурткі таварыства, маладзёжныя гурткі паставілі сабе за мэту ахову помнікаў культуры, запіс такіх экспанатаў і паведамленне аб гэтым адпаведным установам, уведамленне насельніцтва аб навуковым значэнні гэтых экспанатаў ў вывучэнні гісторыі развіцця нашай акодіцы. Свядомасць грамадства, як найшырэйшы ўдзел яго ў гэтай справе могуць многа зрабіць для развіцця рэгіянальнага музея ў Беластоку.

Васіль Дзуп
Гайнаўка.

Бабка ці доктар?

У Бельскім павеце, а таксама па ўсёй Беласточчыне і дагэтуль яшчэ існуюць забабоны і бабкі - шаптухі, якія жыруюць на нядолі простага люду. Горшая справа, што гэтыя бабкі - лекаркі часта сваім «лячэннем» не толькі не ратуюць здароўе хворага чалавека, але зацягваюць, задаўніваюць хваробу і тады сапраўднай медыцыне цяжка змагацца з гэтай хваробай.

Ганна Крышпінюк з вёскі Кнаразы Бельскага павета захварэла на вострае запаленне суставаў. Хворая не магла паварушыць ні рукой, ні нагой. Трэба было яе з рук карміць, як малое дзіця, трэба паварочваць з бока на бок і даглядаць яе.

Нейкі час яна ляжала нерухома. Паўстала пытанне: як лячыць хворую? Дзе шукаць ратунку? Аднавяскоўцы сцвярджалі, што хворую «падвеяў вецер», што не памогуць тут ніякія доктарскія лекі, што трэба як найхутчэй везці хворую да шаптухі ў Орлю ці яшчэ куды. Цяжка было пераканаць несвядомых, тым больш, што і сама хворая верыла шаптухам. Аднак хворая была перавезена ў бельскую бальніцу. Тут лекары дайшлі да пераканання, што з прычыны адсутнасці адпаведных сродкаў немагчыма хутка вылечыць хворую і дзеля гэтага выдалі скіраванне да клінікі нервовых хвароб у Беластоку.

Ганна Крышпінюк 2 месяцы лячылася ў ваяводскай неўралагічнай бальніцы імя Андрэя Снядэцкага ў Беластоку пад апекай доктара Лебенштэйна.

4 ліпеня Ганна Крышпінюк вярнулася да хаты амаль здаровая і вясёлая. Доктару Лебенштэйну за яго бескарысную апеку выражае самую шчырую падзяку.

КРЫШПІНЮК ГАННА
ПЕРАВОЙ НЕСТАР
Кнаразы

З фізічнай культурай на вёскі, сябры!

Часта цяпер чуецца па радыё і чытаецца ў газетах, што нашыя прадпрыемствы арганізуюць некалькімінутную фізкультурную падрыхтоўку. Гэтая ініцыятыва вельмі добрая. Значэнне такой падрыхтоўкі ўбачым на здароўі чалавека, яго пачуццях і далейшай вытаднейшай працы.

Фізкультура — гэта здароў'е і вясёлае правядзенне часу. Яна мае таксама вялікае выхаваўчае значэнне.

І вось мне здаецца, што з фізкультурай трэба больш пайсці на нашыя вёскі.

Не хачу пісаць аб ваяводстве. Але возьмем наш Гайнаўскі павет. Мне здаецца, што тут не зусім з гэтым парадак. Мала гурткоў ЛЗС. А некаторыя і з гэтых, што ёсць, працуюць слаба. Павятовая Рада ЛЗС мае сваіх спартсменаў, аднак гэта мала. Гэтыя спартсмены пераважна не павялічваюць сваіх радоў. Трэба весці больш масавай работы прыцягваць больш людзей. Ёсць вялікія вёскі на Гайнаўшчыне, у якіх няма гурткоў ЛЗС. Моладзь гэтых вёсак часта ў свята ці нядзелю не мае што рабіць. А вось пайграць у валейбол, футбол, паскакаць, пабегаць і г. д., вось гэта захапіла б моладзь. Трэба толькі, таварышы, папрацаваць арганізацыйна. Возьмем прыкладам вёску Курашава. Добрая дружына па валейболу распалася і гурток ЛЗС нічога не робіць. А варта было б. Трэба арганізацыйнай дапамогі, таварышы з ПР ЛЗС. Мне здаецца, што цяпер летам можна разгарнуць фізкультурную дзейнасць, арганізаваць сустрэчы між вёскамі, захапляць насельніцтва, а тады ўбачым вынікі. І бюджэт ПР ПЗС будзе выкарыстаны не дрэнна. Вывад такі: ісці бліжэй да людзей і весці арганізацыйную, выхаваўчую і падрыхтоўчую работу.

Аляксандр Закройшчык
Кленікі

Уплата на ФПШ

Наогул усё яшчэ вельмі слаба выглядае ўплачванне належнасці на фонд пабудовы школ сялянамі на тэрыторыі некаторых ГРН-аў. Напрыклад, жыхары вёсак, якія належаць да ГРН Снежкі (Бельскі павет) выканалі ўплату на ФПШ толькі ў 2 прац. Падобна могуць «пахваліцца» таксама сяляне вёсак, належачых да ГРН у Гуранах (Сакольскі павет), і жыхары вёсак, належачых да ГРН у Тымянцы (Семяціцкі пав.), хаця апошнія можна назваць крыху лепшымі, бо свой гадавы план уплаты на ФПШ выканалі ў 9 прац.

Ёсць вёскі, якія наогул нядрэнна ўплочваюць складчыну на ФПШ. Напрыклад, жыхары вёсак Вераб'і і Зубкі ў Беластоцкім павеце. Першая вёска выканала свой гадавы план на 29 прац., а другая — 26 прац. (мк)

У Нетупе закладаюць сіласы

Сельскагаспадарчы гурток у Нетупе на Сакольшчыне, дзякуючы добрай працы, здабывае сабе ўсё большую папулярнасць сярод жыхароў вёскі. У мінулым годзе першы раз у гісторыі Нетупы члены сельгасгуртка зрабілі сіласы. Атрыманы першакласны корм жывёле на ўсю зіму. Сёлета ўсе жыхары Нетупы пастанавілі зрабіць такія ж сіласы. Дапамогуць ім у гэтым члены сельгасгуртка.

(вб)

„NIWA"

Organ ZG BTSK. Adres ZG BTSK: Białystok ul Warszawska 11, telefon 54-14

Redaguje Kolegium Adres redakcji: Białystok ul Wesołowskiego 1 tel centr 37-41 red naczelny i sekretariat 25-89

Wydawca Białostockie Wydawnictwo Prasowe RSW „Prasa"

Warunki prenumeraty w Polsce: miesięcznie — 2.40 zł kwartalnie — 7.20 zł półrocznie — 14.40 zł rocznie — 28.80 zł

Wpłaty kierować na PKO Nr 12-6-1312 w Białymstoku dla PUPiK „Ruch". Na odwrocie należy zaznaczyć na jaki adres dokonano wpłaty i podać tytuł pisma.

Prenumeratę na „Niwę" przyjmują również wszystkie urzędy pocztowe i listonosze w całym kraju. Cena prenumeraty za granicą: kwartalnie — 10.15 zł półrocznie — 20.30 zł i rocznie — 40.60 zł. Należność na prenumeratę za granicą wpłacać na konto PKO Nr 1-6-100024 PKWZ „Ruch" Warszawa.

Zamówienia na „Niwę" z krajów europejskich jak i zamorskich (z wyjątkiem krajów demokracji ludowej) należy kierować pod adresem CHZ „ARS POLONIA" Warszawa Krakowskie Przedmieście nr 7. Obowiązuje przedpłata na konto N.B.P. Warszawa 2-6-51. Prenumerata roczna wraz z przesyłką zwykłą wynosi $ 4.16.

Nkł. 5.000 Bltk N-1

Пажар у Клюковічах

З 13 на 14.VII.60 г. у 12 гадзін 40 хвілін загарэлася клуня Валодзі Дзмітрука, новага старшыні ПГРН з Клюковіч. У клуні згарэлі воз, упраж, сячкарня, веласіпед, трыер, а таксама мука, сала і іншае. Віноўнікі пажару не выяўлены.

Савін

Будуецца мост

На дарозе Дубічы - Царкоўныя — Рутка нядаўна распачалася будова драўлянага маста. Сваі ўжо забіты. А на абодва яго бакі на 50 метраў даўжыні грамадскім чынам была зроблена дарога для лепшага давозу патрэбных матэрыялаў на мост.

М. П.

І нас не забылі

У 5 км ад Клюковіч ляжыць невялікая вёска Токары. Расположана блізка ля дзяржаўнай граніцы, яна не мела амаль ніякай транспартнай сувязі. У такім жа становішчы былі і іншыя вёскі, як Катрэка, Велінава, Адамова і другія.

Зараз ходзіць аўтобус па трасе Каторка — Сямяцічы, што дае сялянам беспасрэдную сувязь з павятовым цэнтрам Сяляне навакольных вёсак вельмі ўдзячны дзяржаве за клопаты аб іх.

Савін

Сардэчнае разв'танне

(Працяг са стар. 4)

Яны не шкадавалі сваіх сіл, часта нават за кошт адпачынку прыязджалі з Варшавы ў Беласток дзеля правядзення заняткаў з завочнікамі. А апошніх лік не малы. У апошнім навучальным годзе беларускую філалогію пры ЗСН закончыла 17 асоб, а ў бягучым годзе на трох курсах налічваецца 53 студэнтаў, з якіх 23 асобы з III-га курса восенню б. г. прыступяць да дыпломных экзаменаў. Зараз на аддзяленні беларускай філалогіі ЗНС у Беластоку налічваецца найбольш студэнтаў у параўнанні з іншымі аддзяленнямі і толькі беларуская філалогія мае 1-шы курс.

Ад імя Галоўнага праўлення тав. У. Станкевіч выразіў словы падзякі дац. М. Лазаруку і канд. нав. А. Жураўскаму за іх ахвярную працу.

— Наша сустрэча развітальная. Але ў нашых умовах і пры нашых адносінах з БССР думаем, што не варта гаварыць «бывайце», лепш «да пабачэння». Выражаем вялікую падзяку ўраду і партыі БССР, а таксама і нашаму ўраду і нашай партыі за стварэнне магчымасцей карыстаць нам пабыўкі мілых выкладчыкаў у нашай краіне. — сказаў у заключэнні старшыня У Станкевіч. Старшыня ГП уручыў ад'язджаючым на радзіму выкладчыкам як падарунак ад ГП па прыгожым дыване беларускага народнага ткацтва на Беласточчыне Студэнты паднеслі прафесарам таксама падарункі і цудоўныя букеты і кошыкі кветак.

Дацэнт Міхась Лазарук, цёплымі словамі дзякуючы за прыемнае супрацоўніцтва з дырэкцыяй Настаўніцкай студыі, з выкладчыкамі, з вышэйшымі асветнымі ўладамі, з Таварыствам між іншым сказаў:

— Думаю таксама, што наша сустрэча не апошняя. Існуюць спрыяльныя ўмовы да частых сустрэч, да цеснага супрацоўніцтва ў галіне распаўсюджвання ведаў, кадравай дапамогі Граніца з вашай краінай — гэта ж граніца стваральнага супрацоўніцтва, граніца сустрэч.

Затым развітальная сустрэча ператварылася ў прыемную культурную вечарынку. У зале паплылі песні, такія ж мілыя, простыя, цёплыя і задушэўныя, як і атмасфера ўсяго развітання. Між іншым чытаў свае вершы Алесь Барскі, атрымліваючы бурныя апладысменты Каля 80-ці асоб у такт лёгкай танцавальнай музыкі ў выкананні часткі аркестра ГП БГКТ пара ля пары, запаўняючы «антракты» песнямі, гутаркамі з ад'язджаючымі ў Мінск дац М. Лазаруком і канд. нав. А Жураўскім прыемна правялі час аж да глыбокай ночы.

Добрай дарогі і прыемнага адпачынку ў хаце, тав. тав. Міхась Лазарук і Аркадзь Жураўскі!

М. КУРАШ

Колькі прадаюць земляробы Сакольшчыны

У мінулым годзе сяляне Сакольшчыны прадалі дзяржаве усляякіх сельгаспрадуктаў на агульную суму 90 мільёнаў злотых. Толькі за самыя яйкі яны ўзялі 12 мільёнаў злотых. За малако — 11 мільёнаў злотых.

На жаль, земляробы Сакольшчыны не заўсёды карысна выдаюць цяжка запрацаваныя грошы. Аб гэтым сведчыць факт, што ў першым паўгоддзі гэтага года жыхары вёсак Сакольшчыны толькі ў крамах ГС выдалі звыш 10 мільёнаў злотых на гарэлку. (За гэты ж час на сельгасмашыны яны выдалі ўсяго толькі 600 тысяч злотых). Калі далічыць яшчэ грошы, якія выданы на віно і самагонку (а яна тут даволі распаўсюджана), дык збіраецца не малая сума затрачаных грошай.

Але затое колькі ж весялосці было ў час спажыцця гэтага алкаголю! Колькі падбітых вачэй, паламаных рэбраў і судовых працэсаў?

(вб)

РАЙКА

Ну і дзеўка наша Райка,
Сапраўды яна ўсёзнайка!
Мала ў свеце дзе бывае,
А навін вагоны мае.
Цэлы дзень па вёсцы ходзіць
(Маці ў хаце ўсё паробіць),
Аба ўсім усіх пытае,
Таму Райка добра знае:
Дзе, колькі, цана якая,
Колькі «сотка», колькі «бал».
Сёння ўсім ужо расказала,
Што ў Бельску многа са...
А ў Саломіхі Наташы
Нехапае хлеба, кашы,
Страву лопаюць без скваркі,
Усютка з'еў пасаг для Варкі,
Што Данілава Прузына
Нарадзіла ноччу сына,
Што «казала баба Ганна,
Сын, як кропля, ў Купрыяна!»
Гэты ж Купрыян Мянтуз
Набіў жонцы Гапцы гуз,
А у Янкі Круцеля
Лопнула чагось цяля.
Што, як Харытон напіўся,
То з Агатаю пабіўся,
Уцёк, залез на дах, на хату,
Спяваў гулькі пра Агату.
Оля Блажая хварэе,
Любіць Колю, то й дурэе
А Блажэй таго не знае,
Ва ўсім Олі пабллажае.
Што Марцінава кабыла
Людскай мовай гаварыла:
Як Марцін дазаў аброк,
Гаварыла бы прарок:
«У гэтым годзе, у канцы лета
Станецца канчына свету».
У Гардзея чорна шыя,
Саламея ног не мые.
У Ціта ў хаце тараканы,
Ад блых чорна у Тацяны.
Няма ганьбам канца, краю,
Хто ж тут спыніць нашу Раю...

Мо' таму - та вось яе
Ніхто замуж не бярэ.

Міхась Красоўскі
Малынка

РЫБАКАМ

Бываюць жа ў нас супярэчнасці! Напрыклад, нельга без дазволу вудачку закінуць, рыбка не мае права кляваць, калі чарвячок не зарэгістраваны ў саюзе рыбаловаў. Зразумела, маючы дазвол, вудзільшчык павінен яшчэ ведаць натуру рыбы, яе звычаі, інакш атрымаецца, што рыбак рыбку вудзіць, а вячэраць фігу будзе. Напрыклад, шчупак паводзіць сябе ў вадзе нестрымана, як наша моладзь на вечарынках. За малымі рыбкамі ганяецца, вострыя зубы скаліць, хуліганіць пад вадой, карыстаючыся адсутнасцю міліцыі. Такому разбойніку трэба даць прынаду. Найлепш падсунуць малую, жывую рыбку, і ненаеда апынецца на кручку. Плотка ідзе на розную прынаду, як дробныя служачыя ў нашых установах. Плотка бярэ і кашу і муху, таму калі рыбак налозіць плотак, ён не ў захапленні ад гэтага.

Зусім іншая справа — мардасты вусаты сом. Сом любіць зарыцца пад карчагай, як дырэктар у сваім кабінеце.

Абое — сом і дырэктар, абураюцца, калі іх выцягваюць з асвоенага месца. Ведаючы месца жыхарства сома, варта толькі глыбей апусціць кручок з прынадай і... сом гатовы. Праўда, сом будзе ўпірацца, бараніцца, паводзіць сябе так, як дырэктар якога рэвізія злавіла на кручок, але пры ўменні і цярплівасці будзе сом на беразе танцаваць «лявоніху».

Лінь — суродзіч свінні, такі ж тлусты і любіць у ціне адлежвацца, як свіння ў балоце. Ліні бяруць прынаду на світанні, калі сонейка яшчэ не ўзышло, пакуль спяць яшчэ хабарнікі, і таму нічога не бяруць.

Окунь — рыба прыгожая, быццам толькі што выйшла з касметычнага кабінета. Ён пачынае клявать з першымі праменнямі сонца, калі рыбак пакажа яму сваю «карту» з рэгулярна аплочанымі ўзносамі.

Карась — рыба пераборлівая. Бярэ ў залежнасці ад настрою жывога чарвяка. Пры карасях у сметане чалавек пальцы аблізвае і забывае аб сваіх крыўдах над ракой.

Для лоўлі рыб патрэбны прылады: некалькі вудзілішч, розныя кручкі з паплыўкамі. Рэкамендуецца браць шмат паплыўкоў. Калі рыбак упадзе ў ваду, не ўтопіцца. Паплыўкі ўтрымаюць.

Не рэкамендуецца рыбакам сядзець над вадою. Можна схапіць рэўматызм. Ляжаць яшчэ больш небяспечна. Стаяць на беразе з вудачкамі і не думайце. Жылы на нагах набракнуць, а гэтага лекары не вылечаць.

Больш разважлівыя рыбакі ловяць рыбу ў рыбных магазінах.

Дзядзька Лебель

У ЛЕКАРА.

Да лекара прыйшоў пацыент. Лекар пытае:
— Што вам баліць?
— Нічога, — адказаў пацыент.
— А чаго вы прыйшлі? — здзівіўся лекар.
— Прыйшоў падзівіцца, як вы лечыце дзяўчат, — адказаў наведвальнік.

В. Пракапюк
Чыжы

ХВІЛІНКА

Жонка кажа мужу:
— Я скочу на хвілінку да суседкі, а ты не забудзь праз паўгадзіны памяшаць боршч.

Надзя Леўчук
Старына

Калі

Аднойчы настаўнік спытаў вучня:
— У якую пару найлепш зрываць яблыкі?
— Тады найлепш зрываць яблыкі, калі ніхто не бачыць, — адказаў вучань.

Фёдар Ціпук
Яцавічы

Пан і бядняк

Здарылася, што скупы пан, ідучы праз мосцік, упаў у раку. Выратаваў яго бядняк, які апынуўся побач.
— Выратаваў ты мяне, — сказаў пан, — належыцца табе ўзнагарода. Даў бы табе з ахвотай залатоўку, але, бяда, маю цэлых два злотых. Што тут рабіць?
— Скачыце, пане, яшчэ раз у ваду, я вас выратую, тады плата будзе роўна два злотых, — адказаў бядняк.

Міхась Петручук
Заблотчына

СПАРТСМЕНЫ

На нараду прыехаў адзін з начальнікаў. Скінуўшы дарагое паліто і павесіўшы яго ў гардэробе, ён здзівіўся: гардэробшчыцы няма, ніхто не ахоўвае і зверху напісана «Гардэроб на самаабслугоўванні». Падумаўшы, ён напісаў на кавалку паперы «Спартсмен па боксу», павесіў на паліто і пайшоў на нараду.

Злодзей доўга не думаў і не аглядваў. Зняўшы паліто з кавалкам паперы, ён на апусцеўшай вешалцы напісаў: «Спартсмен па бегу».

Іосіф Застаўны
Львоў

ЗРАЗУМЕЎ

Бацька, аглядваючы адзнакі сына, нездаволена кажа:
— У тваіх гадах Напалеон быў найлепшым вучнем у класе.
— А ў тваіх, тату, ён быў ужо імператарам, — адказаў сын.

Валеры Алешаў
Гайнаўка

АДКАЗАЎ

Сын, які цікавіўся індыкамі, пытае ў бацькі:
— Скажы, татка, як нясуцца індыкі?
— Таксама як і пеўні, — адказаў бацька.

Янка Зданоўскі
Альхоўка

У СУДЗЕ

Суддзя да абвінавачанага:
— З акту абвінавачання вынікае, што вы на працягу 6 год ні адным славечкам не адзваліся да сваёй жонкі. Ці гэта праўда?

Абвінавачаны: — Так, не хацеў яе спыняць.

Эдуард Пшылажынскі
Гарбары

— Закрываю вочы і лічу да дзесяці. І каб я цябе тут ужо не ўбачыў.
„The Saturday Evening Post"

„Ludas Matyi"

Агенцтва гумару і сатыры паведамляе

У Бельску пры вуліцы Міцкевіча №111 паміж двума старэнькімі драўлянымі домікамі расце можа год 100 ці 200 стары высокі зусім спарахнелы вяз. У адным доміку пад вязам жыве адзінокая старэнькая, гадоў 90, бабуля Лукашук, а ў другім — яшчэ старэйшы, таксама адзінокі, дзед Шуецкі. Каб гэта было 70 год таму назад гр. гр. Лукашук і Шуецкі маглі б у цяньку гэтага дрэва з вялікай прыемнасцю пасядзець, памарыць і пагутарыць паміж сабой. Але цяпер яны са смуткам пазіраюць на вяз, ці не зваліцца ён у час буры на хату таго ці другога, ці не прываліць каго з іх сваім цяжарам.

Не пісаў бы я аб гэтым, каб не бачыў і не памятаў падобнага выпадку таксама ў Бельску, і на той жа вуліцы Міцкевіча, каля Міхайлаўскай царквы, калі велізарнае дрэва звалілася на дом, у якім жыў свяшчэннік.

Кіраўнікі гарадской і павятовай рады нарадовай добра бачаць гэту пагрозу, але па нявопытнасці не ведаюць, адкуль пачаць сячы гэтае дрэва і чакаюць, пакуль яно само зваліцца, а тады з ім найменш клопату.

Мне здаецца, што з пня гэтага дрэва можна было б зрабіць добрую і практычную вэнджарню на каўбасы і кумпякі, а таксама не мала дроў было б з гэтага вяза.

Айцы Бельска, патурбуйцеся агледзець гэтае дрэва і памяркуйце, што з ім зрабіць.

ЧЕСТАР ПЕРАВОЙ.